

Klinická farmakologie: lékařská odbornost, akademická disciplína a vědní obor

Karel Urbánek

Ústav farmakologie LF UP a FN Olomouc

Klinická farmakologie v širším slova smyslu je vědecká disciplína, která se zabývá všemi aspekty vztahu léčiva s lidským organismem. V užším významu, jako lékařská odbornost, byla definována jako interdisciplinární obor, který integruje experimentální farmakologii s klinickými a laboratorními obory s cílem studovat a objektivními metodami hodnotit účinek léčiv u zdravého i nemocného člověka. Cílem je optimalizace farmakoterapie a to jak na individuální, tak na populační úrovni. Klinická farmakologie spojuje tři základní okruhy činností: klinickou činnost, výuku a výzkum.

Klíčová slova: klinická farmakologie, lékařská praxe, výuka, výzkum.

Clinical pharmacology: medical specialty, academic discipline and branch of science

Clinical pharmacology in the broadest sense is a scientific discipline that deals with all aspects of the relationship between a drug and the human body. In a narrower sense, as a medical specialty, it was defined as an interdisciplinary field that integrates experimental pharmacology with clinical and laboratory disciplines in order to study and evaluate the effect of drugs in both healthy people and patients using objective methods. The aim is to optimize pharmacotherapy, both at the individual and population level. Clinical pharmacology combines three basic areas of activity: clinical work, teaching and research.

Key words: clinical pharmacology, medical practice, teaching, research.

Historie

Zatímco koncept oboru farmakologie existuje velmi dlouho, termín **klinická farmakologie** se objevuje až na počátku 20. století. Jako první použil zřejmě termín „aplikovaná či klinická farmakologie“ rakouský farmakolog Otto Lövy v r. 1910. Již v roce 1911 bylo vytvořeno první oddělení klinické farmakologie na vídeňské dětské klinice pod vedením docenta farmakologie a lékaře této kliniky Hanse Januschkeho (1). V roce 1910 publikovali Hans Horst Meyer a Rudolf Gottlieb učebnici, která vyšla v anglickém překladu v roce 1914 pod názvem *Pharmacology, Clinical and Experimental* (2) a v roce 1918 přednesl docent farmakologie, v té době vojenský lékař rakousko-uherské armády, Emil Starkenstein přednášku s názvem *Klinische Pharmakologie – Theorie und Praxis am Krankenbette* (1). Do anglosaské

odborné literatury zřejmě zavedl pojem klinická farmakologie počátkem 40. let 20. století Harry Gold, který se v r. 1952 stal prvním vysokoškolským profesorem klinické farmakologie. V r. 1954 bylo vytvořeno první oddělení klinické farmakologie na Johns Hopkins University School of Medicine v Baltimoru, pod vedením profesora Louise Lasagny (3).

Systematický rozvoj oboru klinická farmakologie ovšem začal až v 60. letech 20. století. Přelomovým byl rok 1960, ve kterém vyšla ve Velké Británii kniha *Dilling's Clinical Pharmacology* a učebnice Desmonda Laurence s názvem *Clinical Pharmacology*. V tomto roce bylo také v USA zahájeno vydávání prvního vědeckého časopisu v oboru s názvem *Clinical Pharmacology and Therapeutics* (je zde ovšem nezbytné zmínit, že první vydání stěžejní knihy *Goodman*

and Gilman's The Pharmacological Basics of Therapeutics vyšlo v USA již v roce 1941). V roce 1968 vznikl pod vedením profesora Hanse Denglera z univerzity v Heidelbergu časopis *Pharmacologica Clinica*, v roce 1970 přejmenovaný na *European Journal of Clinical Pharmacology*. V roce 1974 začal vycházet časopis *British Journal of Clinical Pharmacology*, jehož prvním šéfredaktorem byl profesor Graham Wilson z Glasgow (2).

V průběhu 60. let 20. století vznikla také řada klinických a univerzitních pracovišť klinické farmakologie ve Velké Británii, Německu, Švédsku a USA. V roce 1969 byla ustavena studijní skupina pro klinickou farmakologii v evropské úřadovně Světové zdravotnické organizace. Počátkem 70. let vznikla sekce klinické farmakologie v rámci International Union of Basic and Clinical Pharmacology (IUPHAR), ve které měli od počátku významnou